

LAMBRECHT KÁLMÁN, MINT BARLANGKUTATÓ

Lambrecht Kálmán (1889–1936) a hazai őslénytani kutatások nemzetközileg is elismert szaktekintélye volt. Főleg ősmadarakkal foglalkozott, és csontmaradványaikból a világ egyik leggazdagabb gyűjteményét állította össze Budapesten. Halálának 50. évfordulója alkalmából Székely Kinga röviden már megemlékezett arról, hogy Lambrecht Kálmánt tudományos pályafutásának kezdetén szoros szálak fűzték az éppen kibontakozó szervezett magyar barlangkutatókhoz (Karszt és Barlang, 1986. II. 155. o.). Az alábbi cikk további részleteket idéz fel Lambrecht speleológiai munkásságából. (Szerk.)

Lambrecht Kálmán barlangkutatói tevékenységének aktív szakasza 1912-től kezdődött. Naplójának tanúsága szerint 1912. jún. 22-én járt először a répáshutai Balla-barlangban, ahol már javában folytak az ásatások *Hillebrand Jenő* vezetésével. Lambrecht az előző évben kapott fosszilis leleteket a barlangból, és ezen a látogatásán a lelőhely pontos fekvését kívánta megismerni.

Lambrecht az előkerült csontanyagot összehasonlító gyűjtemény és szakirodalom hiányában nem tudta volna feldolgozni. *Herman Otto* tette lehetővé számára, hogy az Európa-hírű oslawani *Wacław Čapek* ornito-paleontológust meglátogassa. 1912 augusztusában Čapek nem várt előzékenységgel fogadta. Napokat töltöttek együtt. A Balla-barlang anyagát a tudós vezetésével határozta meg, az istállókő-i madárcsontokat már egyedül. Rendelkezésre állt Čapek gazdag szakkönyvtára, ahol órákat töltött a beszerezendő irodalom kijegyzetelésével.

Munkájuk végeztével bejárták a Morva-karsztot és megtekintettek több barlangot (Punkva, Kulna, Katerinská stb.). A Kries-féle magánmúzeumban Lambrecht megismerhette a karsztvidék közeit, valamint az itt talált fosszilis madár- és emlősmaradványokat. A látogatás hatása alatt a következőket jegyezte be naplójába:

„Nem hallgathatom el, hogy meglepett és meg is hatott az az áldozatkészség, amit a morva nemzet fiaiban láttam. Čapek és Kries is népiskolai igazgató-tanítók, s mindketten egész vagyont fektetett kutatásaikba. Részben maguk ástak, részben saját költségükön ásatlak, minden kormánytámogatás nélkül. Kries múzeumot épít saját pénzén, összeszerzik az irodalmat, és ami fő, évek egész során át szakadatlanul és egy irányban dolgoznak. Mi magyarok sokat panaszkodunk, hogy a kormány nem ad pénzt tudományos kutatásokra. Nos hát, a morvákhöz viszonyítva valósággal úszunk a szubvenciókban. S ha ehhez az itt tapasztalt önzetlen áldozatkészség és munkakedv járulna, csodákat tudnánk művelni!”

Hazatérte után – az oslawani tapasztalatok felhasználásával – hozzájárult a Bükk barlangi madárfaunájának

feldolgozásához. Eredményeit a MOK évkönyvében, az Aquilában tette közzé. Három kutatási hely, a Balla-, Istállókő- és Peskői-barlang leleteit írta le. Egy másik dolgozatában, mely szintén az Aquilában jelent meg, összefoglalta addigi ismeretei szerint hazánk fosszilis madarait. Ez a két dolgozat egyben doktori értekezés is lett, mely alapján a budapesti tudományegyetem 1913. febr. 1-jén a filozófiai tudományok doktorává avatta.

A következő években újabb barlangok ásatását kezdték el. *Hillebrand Jenő* a bajtói Öreg-kő-barlang és a Pozsony megyei Pálffy-barlang, *Kadić Ottokár* pedig a pilisszántói Orosdy-kőfülke madárcsontanyagát adta át feldolgozásra Lambrechtnek. A feldolgozott anyagból 16 új fajta mutatott ki Magyarország pleisztocén madárfaunájából.

A főváros környékén lévő barlangok kutatása is megkezdődött. Öröndetesen szép eredményeket szolgáltatottak a vizsgálatok. Lambrecht *Kormos Tivadarral* az elsőként dolgozta fel monografikus formában a Remete-hegyi-kőfülke faunáját. Munkájukkal lényegesen járultak hozzá a hazai „posztglaciális kérdés” tisztázásához.

Kormos Tivadar 1915-ben a Földtani Intézet anyagi támogatásával továbbfolytatta *Kadić Ottokár* munkáját a Pilisszántói-kőfülkeben. A fülke feltarása négy hetet és öt napot vett igénybe. Lambrecht két alkalommal járt a helyszínen. A rövid idő alatt igen kis költséggel becses tudományos anyaghoz jutottak. A pleisztocénkorú rétegekből 41 db kő- és csonteszköz került napvilágra. A temérek csontmaradvány közül 8000 db-ot Kormos határozott meg. Ezen kívül jóval tekintélyesebb a gyűjtött madárcsontok száma, melyekből Lambrecht mintegy 36 000 db-ot dolgozott fel. A leletek fajokban igen gazdagok voltak, és egyike-másika merőben új alakokat szolgáltatott a negyedikor madárvilágának ismeretéhez.

Lambrecht a Pilisszántói-kőfülke pleisztocén és holocén rétegeiből 83 madárfaj maradványát mutatta ki. A felső-pleisztocén rétegek csüdjének vizsgálata közben talált rá és ismerte fel az ázsiai sztyepek típusmadarának, a pusztai talpastyúknak (*Syrhaptis paradoxus* Pall.) maradványait. A pilisszántói anyag alapján elsőként állította össze a sarki hófajd (*Lagopus albus*, *Keys-Blas.*) fosszilis csontvázát. A fentiekben ismertetett kutatásaikról a Földtani Intézet évkönyvében számoltak be.

A sikeres barlangi ásatások összefogása és koordinálása érdekében Lóczy Lajos kezdeményezésére 1910-ben a Magyarhoni Földtani Társulat kebelében megalakult a Barlangkutató Bizottság. Lambrecht Kálmán 1912-ben lett tagja a Bizottságnak. A Bizottság 1913-ban a Társulaton belül önálló Szakosztállyá alakult át, és Lambrecht ennek munkájában is aktívan részt vett, 1916-tól 1919-ig a választmány tagja volt.

Lambrecht 1912-ben, a bizottsági ülésen indítványozta, hogy a következő évben megrendezésre kerülő lipcei

nemzetközi építészeti kiállításon az ösemeri lakások között a Szeleta-barlang modelljét és a hámosi ösemeri kőeszközöket mutassák be. A Bizottság 1913. decemberi szakülésén „Újabb adatok barlangjaink fosszilis madárfaunájához” címmel tartott előadást.

A Szakosztály Herman Ottó halála után Lambrechtet kérte fel az emlékbeszéd megtartására. 1915. jan. 21-én mondta el gondolatait, mely a Szakosztály tudományos folyóiratában, a Barlangkutatásban nyomtatásban is megjelent.

A választmány 1916. febr.-i ülésén *Szontagh Tamás* indítványozta, hogy Herman Ottónak, a barlangkutatás elhunyt pártfogójának tiszteletére emléktáblát állítsanak a róla elnevezett barlang bejáratánál. Az e célra alakult bizottságnak – *Bella Lajos* és *Kadić Ottokár* mellett – Lambrecht is tagja volt, ő készítette el a tábla szövegét. Kitértek az emléktábla ünnepélyes leleplezésének időpontját is (1916. szept. 12., vasárnap), de a váratlanul bekövetkezett román betörés olyan hangulatot teremtett

országszerte, hogy az időpont nem volt alkalmas ünnepelésre.

A háború utolsó éveiben, majd annak befejeződésével a magyar barlangkutatás lehetőségei beszűkültek. 1919. ápr. 17-én a Tudományos Társulatok Direktóriumának megbízásából *Vadász Elemér*, *Jablonszky Jenő* és *Lambrecht Kálmán* átvették a Földtani Társulat, így a Szakosztály vezetését is. Lambrechtnek ez a szereplése nemteljesztést váltott ki a Szakosztály volt titkárában, *Kadić Ottokár*ban, ez a későbbiekben személyi ellentété fajult és így többé nem tudtak együtt dolgozni.

Lambrecht utolsó jelentős tevékenysége a barlangkutatás számára az volt, hogy mint a Búvár szerkesztője, a Franklin Társulat nevében felkérte *Kessler Hubert*et barlangkutatási élményeinek megírására. A „Barlangok mélyén” c. könyv *Lambrecht Kálmán* előszavával 1936-ban jelent meg, és lett az első barlangkutatást népszerűsítő könyv.

Horváth Csaba

Barlangi kutatásvezetői továbbképzés

A Magyar Szpeleológiai Oktatási Rendszer előírásai szerint a vizsgázott barlangi kutatásvezetőknek öt évenként egy alkalommal továbbképző napon kell résztvenniük a kutatásvezetői igazolványuk érvényesítése érdekében. Első alkalommal 1990. február 24-én tartottunk továbbképzést a Szemlő-hegyi-barlang előadótermében. Az előadók *Juhász Márton*, *Székely Kinga*, *Taródi Péter* és *dr. Szunyogh Gábor* voltak, akik a barlangkutatással kapcsolatos hivatalos ügyintézésben bekövetkezett változásokról, ill. a kutatási jegyzetben még nem szereplő, de a barlangkutatás szempontjából fontos témákról tartottak előadásokat.

A továbbképző napon sok, felmentéssel kutatásvezetői igazolványt szerzett kutató is megjelent. Név szerint a következők hallgatták meg az előadásokat, ill. kapcsolódtak be a konzultációba:

Almády Zoltán
Börcsök Péter
Bródy Andor
dr. Csepregi István
Csepregy Ferenc
Eszterhás István
Főnyad Béla
Gazdag László
Gádoros Miklós
Genersich György
Gyarmati Gábor
Haiman Henrik
Horn István
Hullán Botond
Jánoska Péter
Juhász Márton
Károly Gábor
Kiss Attila
Kraus Sándor

Krekács Károly
dr. Lénárt László
Németh Tibor
Nyerges Tibor
Petrányi Dezső
Regős József
Sólyom Frigyes
Szabó Gyula
Széplakyné
Krizsán Irén
Takácsné
Bolner Katalin
Thieme András
Tihanyi Péter
Varga Csaba
Vendég Árpád
dr. Végh Zsolt
Zentai Ferenc
Dr. Lénárt László

Barlangi idegenvezetői tanfolyam

A Társulat és a Barlangtani Intézet 1989. november 22–25. között Aggteleken rendezte a negyedik, 1990. november 28–december 1. között szintén Aggteleken az ötödik barlangi idegenvezetői tanfolyamot. Mindkét esetben tananyag volt a Baradla-barlang aggteleki és jósvafői szakaszának, az Annamésztafa-, ill. Szent István-barlangoknak, valamint a Szemlő-hegyi- és a Pál-völgyi-barlangoknak a tanfolyam idegenvezetői által történő bemutatása is.

Az érdeklődés ismét jelentős volt mind a hivatásos idegenvezetők, mind a társulati tagok részéről. Az első tanfolyamon *Pecze Imre*, *Pogoritsky György* (ANP), *Madár Mariann* (Bp-i Felügyelőség), *Barczikay Dénes*, *Csajka Ferenc*, *Gyombolai Gábor*, *Pet-*

róczy Tamás (ANP), *Vajda János* (Bp-i Felügyelőség), *Balázs Andrea*, *Ézsiás György*, *Jánossy Zsolt*, *Kállayné Rakovszky Judit*, *Lieber Tamás*, *Regős József*, *Vörös Péter* (MKBT) tett eredményes vizsgát, s szerzett barlangi idegenvezetői igazolványt és jelvényt. (Az első esetben 2, a második alkalommal 4 fő nem felelt meg a követelményeknek.)

A tanfolyam szervezője ismét *Hazslinszky Tamás* volt. A *dr. Lénárt Lászlóval* közösen tartott előadásokhoz megjelentettük a barlangi idegenvezetői jegyzetünk 3. és 4. (javított, bővített) kiadását, *Hazslinszky Tamás* szerkesztésében, a Barlangtani Intézet segítségével.

Dr. Lénárt László